

81 : 12, 13, Maar mijn volk heeft mijne stem niet gehoord; en Israël heeft Mijner niet gewild. Dies heb Ik het overgegeven in het goed-dunken huns harten, dat zij wandelen in hunne raadslagen. Dan wordt die profetie vervuld, Jes.' 6: 9-11, Ga henen, en zeg tot dit volk, hoorende hoort, maar verstaat niet, en ziende ziet, maar merkt niet. Maak het hart dezes volks vet, en maak hunne ooren zwaar, en sluit hunne oogen, opdat het niet zie met zijne oogen, noch met zijne ooren hoore, noch met zijn hart versta, noch zich bekeere, en Hij het geneze. Toen zeide ik, hoelang Heere? en Hij zeide: totdat de steden verwoest worden, zoodat er geen in woner zij, en de huizen, dat er geen mensch zij, en dat het land met verwoesting verstoord worde, vergeleken Matth. 13 : 14, 15. Dit is het zwaarste oordeel Gods over een volk.

2. Hierbij kwam, dat het verborgen was voor de oogen van Jeruzalem, door een deksel van onkunde en vooroordeelen, zoodat het volk op Mozes en de profeten geen acht gaf; farizeën hadden ook den sleutel der kennis weggenomen en verborgen: zij gingen zelven niet in, en dus hinderden zij anderen om in te gaan in het koninkrijk der hemelen, volgens Luk. 11 : 52; zij waren bezet met zulke vooroordeelen, dat zij het zaad Abrahams waren naar den vleesche, dat hunner was de' aanneming tot kinderen, de heerlijkheid, de wetgeving, de dienst Gods en de beloftenissen, Rom. 9 : 4, en dat zulks genoeg was, dat zij daarop in zekerheid konden heengaan, niet wetende dat het zaad Abrahams naar den Geest alleen welbehagelijk was voor God, en dat allen, die van Christus waren, Abrahams zaad waren, en naar de belofenis erfgenamen, Gal. 3 : 29; en hoe klaar het profetisch woord was, dat de Messias een verachte zoude zijn, die lijden zoude, niet geacht zoude worden, Jes. 53: 3, echter hadden zij die vooroordeelen, dat Hij een aardsch koninkrijk zou oprichten, tegen het zeggen van Christus aan, dat het koninkrijk Gods niet komen zoude met een uiterlijk gelaat, Luk. 17 : 20.

Dit alles waren oorzaken, dat zij niet zagen, dat zij zich als distelen en doornen in oorlog stelden tegen den Heere, Jes. 27 : 4. Dat zij niet zagen, welke zware oordeelen over hun hoofd hingen, wat zij te wachten hadden, zij geloofden de stem niet, die het hun gedurig toeriep: dat zij niet zagen waarin hun vrede zou bestaan; en ook, dat zij niet zagen, welke de weg was om tot dien vrede te geraken; zoodat zij in de uiterste gevaren zorgeloos en gerust zaten en sliepen als in het opperste van een mast, in het midden van eene woedende zee, zichzelf vrede zonder gevaar beloofden, en zoo was hetgeen tot hunnen vrede diende, verborgen voor hunne oogen.

b. Hierop volgt nu de medelijdende zucht en klagstem van Christus zelven: och ! of gij ook bekendet, ook nog in dezen uwen dag, hetgeen tot uwen vrede [dient!] maar nu is het verborgen voor uwe oogen.

A. Laat ons derhalve zien, wat te verstaan zij door dezen uwen dag; men moet aanmerken, dat er tweeërlei dagen in de heilige Bij-

belbladen voorkomen, dagen Gods en dagen der menschen: die vinden wij bij elkander, Jes. 61: 2, Om uit te roepen het jaar van het welbehagen des Heeren, en den dag der wrake onzes Gods, en Jes. 63: 4, De dag der wrake was in mijn hart, en het jaar mijner verlost en was gekomen.

A. De dagen Gods zijn dagen, wanneer Gods lankmoedigheid een einde heeft; dagen der wrake, Jes. 63: 4; zoo leest men, Mal. 4: 1, Want ziet die dag, dat is de tijd, komt brandende als een oven. Wanneer zij roepen en de Heere niet hoort, maar in het verderf lacht en spot, als hunne vreeze komt als eene verwoesting en wervelwind, als hun benauwdheid en angst overkomt, Spr. 1: 26-28, dat zijn dagen wanneer het besluit baart, dat er geen genezen aan is, Zef. 2: 1, 2; dit is, Joël 2: 2, De dag der beroering en der donkerheid, der verwoesting en der dikke duisternis, ja, dit is de nacht voor den mensch, wanneer hij zijne voeten stoot aan schemerende bergen, Jer. 13: 16.

B. Daarentegen zijn de dagen der menschen, de tijden des welbehagens des Heeren, der genade-bezoekingen Gods, de vindenstijden, Ps. 32: 6, dagen wanneer Jezus roept, lokt en noodigt, Luk. 13: 34, en wacht om genadig te zijn, Jes. 30: 18, genoemd het heden der zaligheid, Ps. 95: 7, vergeleken Hebr. 3: 7, wanneer God zijne lankmoedigheid uitstrekt.

B. Zoo waren de dagen der menschen, aan de eerste wereld gegeven, honderd en twintig jaren, Gen. 6: 3, maar als de dagen Gods daar waren, kwam de zondvloed; zoolang Loth Sodom en Gomorra vermaande en waarschuwde, waren het dagen der menschen, maar als het vuur van den hemel kwam, was het Gods dag; en zoo was het met het Jodendom en met Jeruzalem ook gesteld; na Christus' komst was er een tijd voor hen bepaald, in welken God van hen gevonden wilde worden, maar die tijd een einde nemende, was het een dag Gods, een dag der wraak en der vergelding.

C. Dit wordt nu een dag genoemd, omdat de genadetijd niet lang duurt, spoedig voorbij schiet; zoo zegt de profeet, Zef. 2: 2, Als kaf gaat de dag voorbij; en omdat de nacht op den dag te wachten is, daarom is de raad: te werken terwijl het dag is, eer de nacht komt, waarin men niet werken kan, Joh. 9: 4. Zulk een dag heeft een volk in het gemeen, en ook elk mensch in het bijzonder; om iets van dit laatste te zeggen:

D. Elk mensch heeft zijn dag, en dat is in het gemeen zijn gansche leeftijd, zeventig of tachtig jaren, naardat hij sterk is, Ps. 90: 10. En in het bijzonder is het zijn dag, wanneer in zijne dagen het licht op den kandelaar staat. Jezus dreigt het weg te nemen, Openb. 2: 5, dan wordt het duister.

E. Dan is het nog nader zijn dag, als onder dat Evangeliewoord de Geest aan zijn hart klopt, als hij indruk en licht krijgt in zaken, waar hij tevoren niet van wist, of mede spotte, achting en liefde voor Gods zaak en volk krijgt, als hij begeerig wordt, zulk een is het zijn

dag; gaat die voorbij, zonder dat hij binnen geraakt, wat zwaren nacht heeft zulk een te wachten! Jezus zegt, Matth. 6: 23, Indien het licht, dat in u is, duisternis wordt, hoe groot zal de duisternis zelve zijn! Het gebeurt menigmaal dat zulk een, zulke tijden verwaarloosd zijnde, de ziel met dien wind niet binnen Christus behouden gebracht zijnde, nooit weer overtuigd wordt, en somtijds zoo heen gaat in de verharding zijns harten, totdat hij sterft, en het laatste van dien mensch wordt wel eens erger dan zijn eerste, Matth. 12: 45, zoodat men van achteren zien kan, dat zijn dag toen en toen was; maar daarentegen, kan zulk eene ziel niet rusten buiten Christus, ziet zij zich verloren, roept zij om openbaring van Christus, en ontdekt Jezus Zich in zijne volheid en bereidwilligheid, dat is voor zulk eene ziel een allerheerlijkste dag, een dag van genade, een vindenstijd, Ps. 32: 6. Ja een bestemde tijd om genadig te zijn, Ps. 102: 14, waarin de ziel besluit en overgaat, en des Heeren wordt; o vrienden, was deze dag voor ons zulk een dag, hoe gelukkig zouden wij zijn!

Ziedaar, wat er hier door dezen dag, uwen dag, te verstaan is; laat ons nu eens zien, wat het bekennen van dezen hunnen dag zal te zeggen zijn; het zegt in het gemeen kennen, erkennen, besef daarvan hebben, met overweging bedenken, zorgvuldig overleggen, gepaard met aandoening, met begeerten, met verlangen, dat men acht geeft op de zaken, die tot den vrede dienen, dat men die gelooft; zulk een ziet en stemt het toe, dat dit de weg is; daarvan staat het hier over tegen verborgen te zijn. Doch nader:

1. Dit veronderstelt des menschen dood in zonden en misdaden; dat hij in een zorgeloozen doodslaap ligt, geene ooren heeft om te hooren, noch een hart om te verstaan noch te bewaren; daar vandaan kwam het, dat zij in de dagen van Noach het niet bekenden, Gen. 6 vergeleken met Matth. 24: 37-39, en zoo zoude het ook zijn in de dagen van den Zoon des menschen: En gelijk de dagen van Noach waren, alzo zal ook zijn de toekomst van den Zoon des menschen. Want gelijk zij waren in de dagen voor den zondvloed, etende en drinkende, trouwende en ten huwelijk uitgevende, tot den dag toe, in welken Noach in de ark ging, en bekenden het niet, totdat de zondvloed kwam en hen allen wegnam, alzo zal ook zijn de toekomst van den Zoon des menschen. En wat zoude toch een doode zien en gelooven? Wij zien: Ezech. 37, dat de profeet last kreeg om te profeteeren tegen de doodsbeenderen, doch dat kon het niet doen, hij kreeg ook last om te profeteeren tot den Geest, zeggende: gij Geest, kom van de vier winden, blaas in deze dooden, opdat zij levend worden. Derhalve behoort tot het bekennen:

2. De verlichting van den Heiligen Geest, bij de stem van het Woord; zoodat de mensch levend wordt, geestelijke zinnen krijgt, en de waarheid der zaken aan zijn gemoed openbaar wordt; dat is een tweemaal hooren, en God de' eere geven, dat de sterkte Godes is, Ps. 62: 12. Dit noemt Paulus een opwaken uit den doodslaap, Rom. 13: 11. En dit zeg ik te meer, zegt hij, dewijl wij de gelegenheid des

tijds weten, dat het de ure is, dat wij nu uit den slaap **opwaken**; **zulke**n gelooft eerst de stem, die achter hem is, en hem toeroept: dit is de weg, wandelt in denzelven, Jes. 30: 21.

3. De vrucht en het gevolg van dit wakker worden, is: (a) ontzetting, en een schrik en afkeer van **zichzelven**, wegens zijne zorgeloosheid en **zijne** slaapzucht in het midden van zulke gevaren; zulk een, die ontwaakt, ziet eerst waar hij is, al wat openbaar maakt is licht, dit is bekennen. (b) Zulk een valt den Heere toe, dat behoort tot het bekennen, en vallen op zijn aangezicht in zijne schuld voor God. Wij liggen, zegt zulk een dan; in onze schaamte; en onze schande overdekt ons, omdat wij tegen U gezondigd hebben, Jer. 3: 25. Als David, Ps. 51: 6, Tegen U, U alleen heb ik gezondigd. En Paulus, als God hem **zaliglijk** blind maakte en hem inwendige oogen gaf, Hand. 9: 6, Heere, roept hij uit, wat wilt **Gij**, dat ik doen zal? (c) Behoort tot het bekennen, eene omwending des harten van de zonde en van de wereld, die in het booze, in dien doodslaap ligt, af; en integendeel, die hartelijke blijdschap en erkenenis, dat God **zoo** goed is het gevaar te doen zien, evenals iemand die in groot gevaar geslapen had, en opgewekt was; wat zoude zulk een blijde **zijn** en die weldaad erkennen.

d. **Zoo** is het bekennen ook een dadelijk werk; God zegt: Jes. 27: 4, 5, Grimmigheid is bij Mij niet; wie zou Mij 'als een doorn en distel in oorlog stellen, dat ik tegen hem zoude aanvallen, en hem tegelijk verbranden zou? Of hij moest mijne sterkte aangrijpen? hij zal vrede met Mij maken. Daarop is **zulke**n uit, en daarnaar is al **zijn** zoeken, om met zijne schuld, **onmacht** en onwilligheid tot Christus te komen, en om in Hem gevonden te worden, Fil. 3: 9; **zulke**n bekent dat Hij de Vorst des vredes is, Jes. 9: 5. En dan is het onafscheidelijk gevolg, in de sterkte van 'Christus, handen aan het werk te slaan, de hervorming te beginnen en voort te zetten in zijn hart, in zijn huis, in zijne familie, elk in zijn stand en in zijn beroep; **zulke**n, wiens hart volkomen met God is, laat Jezus Heere en Koning **zijn**, en' laat in zijne hand het bestuur; de wereld en de gewoonte: **zijn** **zulke**n **zijn** wet niet meer, maar tot de wet en de getuigenis, Jes. 8: 20. Daarom zegt David, Ps. 119: 174, Uwe wet is al mijne vermaking; en Paulus, Rom. 7: 22, Ik heb een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mensch: Wat de wereld ook zegt, **zulke**n heeft andere oogen, die kan hij laten praten en spotten, % zeggen, dat het er **zoo** nauw niet op aankomt, dat deze en gene dingen maar beuzelingen **zijn**; **zulke**n heeft en zoekt in de sterkte van Christus, **zijn** **weg** te houden.

Al deze zaken, mijne vrienden, **behooren** tot het bekennen, wat tot zijn vrede dient, en **zijn** en moeten zijn Gods werk; want elk mensch van natuur, en al wat in hem is, is als vuur en vlam gekant tegen dezen weg, en de duivel is daar tegen, zoekende den **mensch** daar af te houden; omdat hij weet door zijne ondervindingen van ouds, wat heil langs dien weg voor den mensch te wachten is. Nadrukkelijk is

Paulus' zeggen, en dat is tegen de natuur aan, Rom. 8:6, Het bedenken des vleesch is de dood, maar het bedenken des Geestes is leven en vrede; en vs. 13, Want indien gij naar het vleesch leeft, zoo zult gij sterven; maar indien gij door den Geest de werkingen des lichaams doot, zoo zult gij leven.

b. En dus komen wij, nu als vanzelfen tot de wijze van voorstel, door den medelijdenden Hoogepriester, het is: Och, of gij ook bekendet, ook nog in dezen uwen dag, hetgeen tot uwen vrede dient! Maar nu is het verborgen voor uwe oogen. Dit geeft te kennen Jezus' smarten over, liefde tot, en welmeenendheid met Jeruzalem en een volk wiens ondergang zoo nabij is. Deze woorden : och of! zijn een bewijs van de inwendige beweging des gemoeds van den Heere Jezus, dat Hij geen lust had in uw dood noch ondergang, maar integendeel dat Hij lust had, dat zij zich bekeerden en leefden, Ezech. 33 : 11; of gelijk Deut. 5 : 19, Och, dat zij zulk een hart hadden om Mij te vreezen! en hfdst. 32 : 29, O ! dat zij wijs waren, zij zouden dit vernemen, zij zouden op hun einde merken; en bij den profeet Jesaja, hfdst. 48 : 18, Och ! dat gij naar mijne geboden geluisterd hadt, zoo zoude uw vrede geweest zijn als eene rivier; en Ps. 81: 14, 15, Och, dat mijn volk naar Mij gehoord had, dat Israël in mijne wegen gewandeld had! In kort zou Ik zijne vijanden gedempt hebben, en mijre hand gewend hebben tegen zijne wederpartijders.

Dit sluit ook in Christus' gewilligheid, dat het aan Hem niet scheelde, maar aan Jeruzalem ; ook zijne welmeenendheid, dat het geene woorden waren, alsof Hij er geen dag meer voor over had, maar dat Hij haar dadelijk nog een dag verleen wilde; ja, om met den profeet te spreken, Dan. 9: 27, Nog eene week, in welke Hij het verbond bij velen wilde versterken; zoodat Jezus hiermede te kennen geeft, dat Hij zijne handen ook nog dezen ganschen dag wilde uitstrekken, Zichzelfen aanbieden, zegen en vloek, dood en leven voorstellen, ten einde zij het leven en den zegen verkiezen mochten; of in het verkiezen van vloek en dood, opdat zij niet te verontschuldigen zouden gesteld worden, noch den dag der wrake ontvlieden.

Hier doet onze tekst nog bij, ook nog: of gij ook nog bekendet! Daarmede schijnt Jezus te kennen te geven, en hun in gedachten te brengen, dat zij meer dagen gehad hadden, waarin de vrede door de profeten in vorige tijden was aangeboden; die hen gewaarschuwd hadden; maar die zij toen geweigerd hadden te hooren, ja, die zij zelfs gedood hadden, Luk. 13: 34. Ook schijnt het, dat Jezus' oog is op de volgende tijden, wanneer de vrede niet meer zoude worden aangeboden, maar het licht van den kandelaar geweerd zou worden, wanneer zij wachten zouden op het licht, en daar zou duisternis zijn, op een grooten glans, en zij zouden wandelen in donkerheden, Jes. 59 : 9. En Jezus wil dan hiermede zeggen : het zij zoo, dat gij uwen vorigen dag niet waargenomen maar verwaarloosd hebt, en gij u zoo ondankbaar omtrent Mij gedragen hebt. O! mijne beminde stad, daar Ik mijn vuur en haard onder u heb, Ik moet u nogmaals zeggen, als

Jer. 3 : 1, Al hebt **gij** met vele boeieerders gehoereerd, keer nochtans weder; zie daar is er nog een dag toe, och of **gij** het ook, en ook nog bekendet! maar nu is het verborgen voor uwe **oogen**.

Eindelijk dit woordje: maar, geeft zooveel te kennen, als Christus' klagstem, dat er niet aan te doen was; het kwaad te diep geworteld, te ver gekomen, dat velen mogelijk de zonde in den Heiligen Geest gedaan hadden ; ook, dat het aan den avond raakte van hun dag, het was met Jeruzalem later dan ter **elfder** ure. De Emmausgangers deden beter, die dwongen Jezus, zeggende: Heere! **blijf bij** ons, want het is aan den avond, en de dag is gedaald, Luk. 24: 29.

TOEPASSING.

Kunnen **wij** nu in dit Jeruzalem en in hare gesteldheid, eer haar ondergang daar was, niet als in een beeld zien, ons Nederland, en hoe het onder ons is gesteld? Hebben wij ook niet dagelijks en lang gehad zulke stemmen achter ons, die toeriepen, en sommigen ook weenende: Och, of **gij** ook bekendet, ook nog in dezen uwen dag, hetgeen tot uwen vrede dient! Maar nu is het verborgen voor uwe **oogen**.

A. **Wij** hebben dezen dag van **degenen**, dien de wacht op de muren van **Zion** is toevertrouwd, om het kwaad van verre te zien en te waarschuwen, **gehoord**, en het is ons aangekondigd, de nare gesteldheid van ons **Nederland**; en onderscheidenlijk is ons onder het oog gebracht:

1. Wat God aan ons land gedaan heeft, in het vrij te maken en op te richten uit de **slavernij** van Spanje, in het begunstigen **voor** ruim driehonderd jaren, met het **Evangelielicht**; en hoe God dus **zijne** kerk hier heeft gesteld, naderhand van **dwalingen** heeft gezuiverd; hoe God tijdelijke zegeningen **daarbij** heeft toegevoegd, de schatten van het Oosten en van het Westen; en dus **Nederland** als een ander Kapernaüm tot den hemel toe heeft verhoogd.

2. **Wij** hebben dezen dag ook **gehoord**, hoe ons **Nederland** zich tegen den Heere gedragen heeft; wat **zijne** vergelding is geweest; hoe zij den Heere verlaten en den rug gekeerd hebben, en in allerlei gruwelen geleefd hebben; en dat tusschen den Heere en ons ondankbaar **Nederland** er dus eene groote scheiding, eene oneindige kloof en tusschenstand gevestigd is.

3. **Wij** hebben ook **gehoord**, wat de Heere door **zijne** oneindige goedheid aan ons land gedaan heeft, om hetzelfde tot Hem te doen wederkeeren, Neh. 9 : 29, op velerhande wijzen; dan door oordeelen, dan door zegeningen ; dan **zoo** blijkbaar door zulke zichtbare lankmoedigheden en goedertierenheden, in de oordeelen ingemengd ; ziet er iets van: God heeft beginselen van allerlei oordeelen doen zien, welke elk op zichzelf, wanneer **zij** in kracht nedervallen, uitroeiende **zijn**; als oorlog, pest, die rondom ons land gewoed heeft, en voor weinige jaren **zoo nabij** op schepen in Texel was, en echter **voorbij-**

gegaan ; dure tijden, sterfte onder vee en menschen, watersnooden, allerhande ongedierte, gelijk nu zulk eene groote menigte, dat zee-gewormte ; verval in koopmanschappen en neringloosheid; ja iets opmerkelijks, wanneer men willens zijne oogen niet toesluit; dat verborgen oordeel, hierin bestaande: in den tachtigjarigen oorlog is ons land opgekomen, rijk geworden, en is de kerk sierlijk te voorschijn gebracht; en in een tweëntwintigjarigen vrede zinken kerk en land te gronde ; wat is dat toch, dan eene uitvoering van dien vloek en bedreiging Gods, Mal. 2 : 2, Ik zal hunne zegeningen vervloeken, en heb reeds elk derzelve vervloekt; en daarbij rust het allerzwaarste oordeel, hetwelk alle andere oordeelen verhaast, namelijk een geest des diepen slaaps, oogen om niet te zien, ooren om niet te hooren, eene algemeene verharding des harten, gelijk het nog is te dezen dage.

4. Wij hebben ook gehoord, wat zulk een land te wachten heeft, waaraan de Heere alles heeft gedaan; welke verschrikkelijke dagen der wraak en der vergelding aanstaande zijn, volgens Gods gewonen weg in zijn Woord ontdekt; te meer, wanneer alle waarschuwingen door des Heeren gezanten, in des Heeren naam gedaan., geene uitwerking hebben. Vrienden, zoo staat het nu, en tot die hoogte is het tusschen den Heere en ons land in het gemeen gekomen. Och! mocht dit gehoorde in onze harten ingaan, en ons geleerd worden, in belijdenis en vernedering voor God er mede te werken in de verborgene eenzaamheid.

B. Doch laat ons nu nog zoeken eenige dingen, (veel onszelven betreffende) na te gaan, of "de Heere het tot iemands ontdekking, besturing en opwekking zegenen mocht; en welke naar Gods heilig Woord teekenen der tijden zijn; wanneer Gods dag der wrake en der vergelding nadert.

1. Als God met zijn Geest wijkt van zijne eigene, eerste en voor-naamste instellingen ; dit is een droevig teeken, en het allerzwaarste oordeel, dat van andere oordeelen in het heilig Woord gevolgd wordt, voornamelijk, wanneer het niet schielijk door vernedering voorgekomen wordt; maar wanneer daarbij wordt uitgetogen een geest des diepen slaaps ; elk dat verlies zoo gemakkelijk kan dragen, wanneer men roept : vrede! vrede ! zonder gevaar, 1 Thess. 5 : 3 ; daarop volgt een haastig verderf.

2. Als God met zijn Geest wijkt van zijne oordeelen; als het wel gesteld is, dienen die tot genezing, en om' een volk tot God te brengen, Mal. 3 : 2, 3. Dan zit God te louteren; en daarvan is het gevolg, dan zullen zij den Heere spijsoffer toebrengen in gerechtigheid; maar als God met zijn Geest geweken is, dan wordt het gelijk Jer. 6 : 29, 30, De blaasbalg is verbrand, het lood is van het vuur verteerd; tevergeefs heeft de smelter zoo vlijtig gesmolten, dewijl de boizen niet afgetrokken zijn ; en dan is het gevolg, men noemt hen een verworpen zilver, want de Heere heeft hen verworpen. Ziet dit in den besten tijd van onze kerk, van het jaar 1648 af, hoe de oordeelen den mensch tot God brachten en beter maakten; hoe de kastijdingen

waren, om het volk zijne heiligheid deelachtig te maken; toen werden ook mindere zonden en afkeeringen van God met roeden bezocht; als pest verscheiden malen, wanneer het tusschen den Heere en het volk vrij wat beter stond; waarom de leeraars wel eens verblijd waren, als er oordeelen kwamen, omdat er dan werk kwam, zij dan mede arbeiden konden; en ziet daarentegen nu, de zonden zijn tot aan den hemel, en alle oordeelen brengen den mensch van zonden en ongodisterij niet tot God; maar integendeel, komt de verharding er tegen aan; de atheïsterij, vrijzinnigheid en vrijgeesterij breken daarentegen door; en daarentegen komen, en is ons land nooit zonder knagende en verterende oordeelen, die zoozeer niet benauwen dan zij wel doen zinken. Besluit nu eens wat zulk een volk te wachten heeft, en of dat uitstel van Gods toorn, en zoo gesteld te zijn, geen toorn vergaderen is als eenen schat, in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods, Rom. 2 : 4, 5.

3. Als de verbodsdagen, (anders zeer geschikt, en instellingen Gods tot hekeering) ongerechtigheid worden, Jes. 1: 13; wanneer die maar een dag gehouden worden en zonder hervorming, dan zijn het tergdagen. God zegt, Amos 5: 21, Ik mag ze niet ruiken, en dan wordt door de verbodsdagen de gesteldheid van een land of volk erger, Gods toorn ontsteekt er tegen aan, want dan meent een volk het niet; de Heere zegt, Ezech. 14: 3, 4, Gij kotnt om Mij te vragen, en zet uwe dregoden in uwe harten op; en Hos. 7 : 13, Ik zou hen wel verlossen, maar zij spreken leugen tegen Mij. Dan wordt Gods lankmoedigheid getergd, als tegen zulke dagen zoo gehouden, en tegen uitstel van Gods toorn, de goddeloosheid vermenigvuldigt. Pred. 8 : 11, Omdat niet haastelijk het' oordeel over de booze daad geschiedt, daarom is het hart van' de kinderen der menschen in hen vol om kwaad te doen. Ja, als een volk spreekt, gelijk Ezech. 12: 22, 23, 27, 28, van die hen waarschuwen, hij profeteert van vele dagen, zijn gezicht is van verre tijden. God zegt: Ik zal dat spreekwoord doen ophouden, en zal het woord van elk gezicht doen komen.

4. Wanneer Gods volk in verval is, de wijzen met de dwazen slapen, Matth. 25 : 5; die kunnen dan niet werken, geene gemeene lasten voor den troon dragen op hun hart, die kunnen dan geen steunsel van een land zijn; want al hunne sterkte is gelegen in God, en in een rechten weg met Hem te staan; anders zegt de klaagkerk: Mijne sterkte is vergaan, Klaagl. 3: 18, dan ontbreken de voorbidders, Jes. 59 : 16, daarom zegt de Heere, Ezech. 22 : 30, Ik zocht of er iemand was, die de bres mocht toemuren, maar ik vond er geen; zoodat de steunsels van een gebouw ontbrekende, of te zwak zijnde, het gebouw haast moest vallen.

C. Maar laat ons nu eens zien eenige teekenen en bewijzen van het verval onder des Heeren volk, en waaruit blijkt, dat de Heere ver van hen geweken is.

1. Wat missen zij den Heere in al de openbare en bijzondere godsdiensten !

a. Hoe weinig hooren zij, onder Gods openbare instelling op zijn dag, zijne stem aan hun hart! Wat is het ver van velen, om met allerlei ziels- en lichaamsnooden van zichzelf en anderen, op des Heeren dag op te komen, om die met de gemeene gebeden te paren, en om in de verkondiging des Woords goddelijke antwoorden te krijgen, naar vereischte van hun toestand! Wat is het verlangen naar Gods goeden dag, tot die einden, ver van hun hart, en wat is er intengendeel eene verharding des harten over dat gemis! Wat krijgen zij nu weinig licht in de natuur van het Avondmaal, om het lichaam des Heeren Jezus te onderscheiden! Het is thans al veel, wanneer zij eenige vrijheid hebben om onbeschuldigd daar te komen; en in hunne eenzaamheid, hoe hard en geesteloos is dat! hoe zwaar valt dat! Hoever zijn zij van dien weg, om van die scheiding tusschen God en hen te “beginnen, om daar te blijven klagen over blindheid, indrukkeloosheid, dwaasheid, onverootmoedigheid, en om aan te houden! Maar intege'ndeel laten ‘velen dat daar Zitten,’ en brengen andere zaken voor den Heere, enkel naar hun oordeel, en blijven die zij zijn; en daarvan geene opgewektheid en verlangen naar de binnenkamer; hoewel anderen weer zeggen zullen, dat zij den Heere meest in hunne eenzaamheid, en zoo niet in het openbaar vinden; daarom wellicht den openbaren godsdienst nalaten; ook is dit een bewijs dat de Heere van zijn volk zeer geweken is, dewiil, God anders van zijne eigene, eerste en voornaamste instelling, Zich niet onttrekken zou; en dat is de reden waarom Gods volk zich aan die instelling houden moest, uit liefde tot dezelve, in erkenning, dat de oorzaak en schuld bij hen is, en zitten daar neder, zuchtende over het gemis, en roepende uit onwaardigheid tot den Heere; hierop was zegen te wachten, en niet op de onttrekking.

b. Wat is ook het wijken van den Geest niet blijkbaar in de onderlinge samenkomsten van Gods volk! Jaren verkeeren zij, met elkander, zonder dat men van elkanders toestand kennis heeft, en zoo kan men elkander ook niet helpen in het verborgene; dat een blijk is van verre te zijn van zichzelf, verre van den Heere en verre van elkander, door het missen van den Geest daaraan beloofd.

2. Nog een blijk van des Heeren wijken; welk een verval in de verkeering met onbekeerden, hoe weinig weegt het gevaar, waarin elk van natuur is, en van eene onherroepelijke eeuwigheid! Hoe kan men jaren met deze en die verkeeren, zonder hen te waarschuwen! En als er nog eene soort van getrouwheid is, het is meest om zijn eigen conscientie te stillen; zonder dat het van achteren indruk op zijn eigen hart nalaat, en dat gevaar op zijn hart blijft wegen; al is het dat men voor dien tijd zoowat licht en hulp heeft; zoo is het ook met den indruk van de dierbaarheid van God te dienen; hoe weinig heeft Gods volk daarvan, om dit anderen aan te prijzen! Men zet thans in het uitkomen voor den Heere, zijne zaak, volk en waarheid, niets op; en wat het droevigste nog is, dat velen door wereldsche inzichten teruggehouden worden.

3. Ook is een klaar bewijs, die aardsch- en wereldschgezindheid, wat is er heimelijk naoogen van de wereld, hare wijze en gewoonte met het hart! al spreekt de mond het niet uit, of al verfoeit het oordeel zulks; wat is dat een bewijs van geest- en krachteloosheid ! zoodat die drekgoden in het hart worden opgezet, en daartegen geen merkelyke strijd is; dit is immers iets van hetgeen in den goddelooze gevonden wordt, en wordt van Paulus genoemd, Ef. **2** : 2, 3, Een wandelen naar de eeuw dezer wereld, een doen van den wil des vleesches en der gedachten, ja wat staan de dingen van den tijd bij velen, (die in Gods oogen wat hun staat betreft, genade gevonden hebben) hoog op prijs! wat zijn daar groote en uitgebreide begrippen van rijkdom, staat, eer, regeeringen, enz.! een klaar bewijs, dat de dingen van Gods koninkrijk in hunne gestalte, hunne heerlijkheid verliezen; want anders verliest de wereld haar glans en heerlijkheid ; daar die dingen in Gods oogen zoo heerlijk niet zijn. De Heere heeft een grooter toelag op aarde, en dat is, vele kinderen tot heerlijkheid te leiden, waartoe Jezus als de overste Leidsman is geheiligd, Hebr. **2** : **10**, en al die aardsche heerlijkheden zijn daar maar ondergeschikt, en daartoe dienstbaar in de oogen Gods; wanneer de laatste uitverkorene zal ingezameld zijn, zullen die dingen niet lang zijn, die zullen voorbijgaan, ineen worden gerold, die stellaadjen, als dat heerlijk gebouw voltooid is, worden afgebroken ; derhalve moest Gods volk in dezen Gods zin en den zin van Christus hebben; wij lezen, Spr. **23** : **5**, Zult gij uwe oogen laten vliegen op hetgeen niet is, want het zal zich gewisselijk vleugelen maken, en Jer. **45**: **5**, Zoudt gij u groote dingen zoeken? zoek ze niet. Ziet hierin een groot bewijs van het verval onder Gods volk.

4. Wat zijn velen van Gods volk verre, en wat is die weg in de oefening hun onbekend, van in allerlei gevallen, die hen ontmoeten in te keeren!

a. Neemt eens, met betrekking op het verval in de kerk, hoe ver zijn zij, om de oorzaak daarvan bij zichzelf te zoeken, en dus tot belijdenis en vernedering te komen! want dat geheele beslag, dat God op aarde heeft, de leeraren enz., dat alles is alleen om der vromen wil, en om de uitverkorenen, die moeten worden ingezameld; dat zal zoo geen plaats meer hebben, wanneer de laatste ingezameld en toebereid zal zijn voor den hemel; zoo lezen wij, Ef. **4** : 11, dat de leeraren giften zijn; Hij heeft gegeven, sommigen tot herders en leeraars, derhalve zijn zij onder de goederen of giften van het verbond; ziet nu de blindheid, verkeerdheid en geesteloosheid dergenen, die de oorzaken van het verval niet in zichzelf, maar in en bij de tweede oorzaken zoeken, daarop hard vallen, en niet op hunne zonden ; daarmede twisten, en niet klagen over hun hart.

b. Ja, wat is er eene onverloochendheid! welk eene ongesteldheid des harten in geestelijke of lichamelijke tegenheden, om Gods hand in alles te zien, en om tot zichzelf aanstonds in te keeren, God te rechtvaardigen, uit onwaardigheid naar God op te zien!

c. Neemt ook eens in verongelijkingen, hoe weinig kunnen die worden gedragen, al is men onschuldig, hoe ver van zich voor God schuldig te zien! ongelijk te dragen, te staan om daaruit te leeren, dat de Heere op zijn tijd de verantwoording moge zijn! Wat zijn er duizenderlei zaken waarin de ongesteldheid des harten, als in ziekten, gevaren, enz. blik! welke alle bewijzen zijn; en o! mocht Gods volk het zien, dat des Heeren Geest verre geweken is, en zij nog verre zijn van den weg tot herstel!

D. En gaan wij nu eens na de redenen, waarom het verval der vromen eene voorname oorzaak is van het verval van land en kerk; ik noem maar deze vier:

1. Omdat zij het heilige zaad zijn, het steunsel van het land; zij alleen treuren kunnen, en verstand van kermen hebben; zij nu ongesteld zijnde, ontbreekt dat werk, waarin hunne kracht bestaat, en dus zijn zij niets.

2. Omdat de oordeelen, die God over het gemeen brengt, in des Heeren oogmerk voornamelijk zijn, om zijn volk te heiligen en te beteren; waarvan de herstelling in het gemeen een gevolg is.

3. Omdat hunne blindheid en wegstreaming met de groote menigte in het gemeen verval, Gods oordeelen over een volk verhaasten.

4. Omdat, wanneer het tusschen God en hen wel gesteld is, er zoo geen grond naar Gods Woord van vrees, voor versmadende roeden of uitroeiende oordeelen is, daar het integendeel anders zeer te vreezen is.

Zietdaar eenige teekenen der tijden, waaruit wij nu besluiten kunnen, wat zware tijden ons land te wachten heeft. Dit alles vloeit uit de heilige natuur van God, die geene zonde kan ongestraft laten, als blijkt welke gevolgen de zonde van Achan, Mozes, David, Jerobeam, Josafat, Asa, Hiskia, Josia en anderen gehad hebben; en ook uit de natuur van de zonde; elke zonde sluit in zich eene verloochening van God; daarin ligt een opstand tegen God, een staan naar Gods heerschappij en kroon: en is dat waarheid in ééne zonde? wat moet ons land te wachten hebben, welks zonden meer zijn dan in orde genoemd kunnen worden, en dan het zand aan den oever van de zee?

E. Doch laat ons nu iets zien, van hetgeen noodig zou zijn, om dien toorn des Heeren te ontvlieden of te voorkomen; welke de weg is, om in zulk een stand nog vrede met God te maken; ten minste, wat op dezen onzen dag nog tot onzen vrede zou kunnen dienen.

1. Noodig is daartoe in het gemeen bekeering, Jer. 4 : 1, Zoo gij u bekeeren zult, o Israël! bekeer u tot Mij; en Jer. 3 : 22, Keert weder, gij afkeerige kinderen, Ik zal uwe afkeeringen genezen, en Jes. 58 : 6, Dit is het vasten, dat Ik verkies, dat gij los maakt de knopen der goddeloosheid, dat gij ontdoet de banden des juks, en 'dat gij vrij loslaat de verpletterde en alle juk verscheurt, deze bekeering en omwenteling des harten is enkel Gods werk; en dat dit van het schepsel geëischt wordt, moest hem zeer verlegen maken; en dat het eeniglijk het werk van Gods Geest is, moest hem moed geven, omdat het in die hand is, om het bij God te zoeken.

2. **Verder** is voor elk bijzonder noodig, om licht bij God te zoeken; dat de Heere door zijn Geest hem brengen mocht tot zichzelf, en tot de oorzaken van Gods verberging; en van den tusschenstand tusschen God en zijne ziel, ten einde hij het zien mocht; Job zegt, hfdst. 10 : 2, Doe mij weten, waarom Gij met mij twist, en behoort men daarbij in dezen tijd bijzonder na te gaan voor elk, wat hervormd moest worden; welke verandering in zijne levenswijze, in zijn huis en familie behoorde; wat grootschheden des levens en wereldsche gelijkvormigheden daar zijn, waarin verandering moest komen; deze dingen acht men niet veel in dezen lauwen tijd; bij gebrek aan licht meent men nu, dat het hier en daar in dingen naar buiten niet op aankomt; maar de Heere zegt, Jer. 4: 1, Zoogij uwe verfoeiselen voor mijn aangezicht zult wegdoen, zoo zwerft niet om; dat is eene waarheid, als iemand hartelijk de gunst Gods zoekt, of daarin staat, die is teeder en bekommerd om iets te doen, dat God mishagen zou. Dit uiterlijke ook te hervormen wordt gelast Jes. 58 : 7, en welk eene zonderlinge hervorming ging met den verbodsdag gepaard, Ezra 9; het is wel waar, dat de natuur des menschen hiertegen is, maar de vraag is, of wij vriend of vijand van onze eigene natuur zijn; zijn wij vrienden daarvan, dan kan niets daartoe helpen, maar is er eene vijandschap tegen gezet, is er wat dat er tegen woelt en niet overwinnen kan, hiertoe behoort strijden en bidden, anders vaart dit geslacht ook niet uit.

3. Is er zeer noodig toe te zien, dat het bij ons niet is om onzen weg te richten, wegens al hetgeen van binnen en buiten daartegen opkomt; en ons veel neer te leggen voor den Heere Jezus, dat Hij door zijnen Geest ons wil afbrengen van ons zelve, en uit onze eigene kracht en sterkte uitzetten, om zoo in staat gesteld te worde?, in afhang van zijn licht en zijne kracht, tot uitvoering van die dingen, waarvan men van verre iets heeft gezien.

4. Dan is ook zeer noodig, tot die einden met zijn gansche hart het verbond met God te maken of te vernieuwen over de offerande van Gods Zoon, in des Heeren sterkte te scheiden van het kwaad, er tegen te betuigen en daartoe tot Christus met het kwaad te komen, om zijne sterkte aan te grijpen. Zoo zegt de profeet, Jer. 3 : 22, Keert weder, gij afkeerige kinderen, Ik zal uwe afkeeringen genezen; ziet [hier] zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de Heere onze God. Zoo maakten zij een verbond met God, als het werk der hervorming in hun hart was, Neh. 9: 38, In allen dezen maken wij een vast verbond.

5. Eindelijk is noodig te bekennen wat tot onzen vrede dient, namelijk daarnaar te staan, om ingeleid te worden in het gezicht van zijne zonden, tot verootmoediging en belijdenis gebracht te worden, God te rechtvaardigen in al zijne wegen, 'die hij met het land in het gemeen, en met ons in het bijzonder houdt; uit' onwaardigheid enkel om vrije genade te roepen, 'om des Heeren grooten naams wil; o ! dat vallen op zijn aangezicht in zijne schuld voor God, is de weg om

God in het aangezicht van zijnen Zoon in genade, als een God des **aanzien**s te ontmoeten, om dus vrede, ja vrede met Hem te maken, Jes. 27:5.

F. Echter **zijn** er ook nog gronden, (ingeval er vernedering kwam) om te mogen hopen, dat de Heere niet al te zeer verlaten, noch den kandelaar van zijne plaats weren zou; al ware het dat het land zeer zwaar geslagen werd.

1. Omdat ergens elders niet merklijk het Evangelielicht doorbreekt, en dáár eene kerk opgericht wordt, hetwelk anders Gods weg is; zoo is het geweest ten tijde toen de Heere in ons wereldeel zijne kerk geplaatst had; toen werd allengs de kerk in Duitschland afgebroken, gelijk ook onlangs in de uitroeijing van de Fransche kerk.

2. Omdat **hij** sommigen van des Heeren beste volk, die het meeste de zaken van het gemeen voor God op hun hart dragen, een geloovig gebed gevonden wordt, waarvan het onderwerp is, een gewone weg van verlossing, die **hij** God nog bewaard is, waarop hun hart geloovig staat maakt, en waar **zij** somtijds nog uit onwaardigheid om roepen kunnen.

3. Omdat het Gods gewone weg met ons land altijd is geweest, licht uit duisternis te voorschijn te brengen; **alleronwaarschijnlijkste** zaken te doen; zoo heeft de Heere gehandeld in de oprichting of vrijmaking van ons land uit de Spaansche macht; toen verwekte God **eenen** Verlosser, en zoo is dit Gods weg ook altijd geweest; in het vervolg, wanneer het land in groote engten was, de wateren aan de lippen kwamen, dan verwekte de Heere wederom verlossers, en gebood de verlossing Jakobs.

4. Omdat God zijne kerk hier nog heeft, en die nog eene toevlucht is voor andere kerken, en voor verdrevenen uit andere landen, en dat dus God zijn volk hier ook nog heeft, die steunsels zijn gelijk Loth in Sodom was, die over de gruwelen zuchten, en wier **oogen** steeds druipen tot den Heere; wanneer die in Sodom niet meer waren, kon dat gebouw niet langer staan.

5. Eindelijk, omdat ten tijde als de kerk hier in ons land zeer heeft gebloeid, dat er toen vele godzaligen, wier geloovig gebed voor hunne nageslachten was, geweest zijn, en welker gezin, ja nageslachten zijn als een onbezocht land, als een Libanon, dat naar de belofte nog gemaakt moet worden tot een vruchtbaar veld; uit dezulken moeten er worden ingezameld, die tot den raad der verkiezing behooren; daarvan zal er geen verloren gaan noch gemist worden. De Heere is de getrouwe God, die **zijne** woorden, tot zijn volk, hoe lang ook voor dezen gesproken, waar zal maken. Ps. 22:31, 32, Het zaad zal Hem dienen: het zal den Heere aangeschreven worden tot in geslachten. Zij zullen aankomen, en zijne gerechtigheid verkondigen den volke, dat **geboren** wordt, omdat **Hij** het gedaan heeft.

Maar vrienden, dit alles zijn **geene** gronden om er zorgeloos op te rusten? want die verandering en omwending kan haast komen, maar het **dient** beschouwd tot opwekking en moedgeving, en om ernstig

te maken om **bij** den Heere aan te houden; want dit is als de most in een bos druiven, en als het zout der aarde, waarom het nog niet verdorven wordt; maar naar des Heeren Woord **zijn** er over een volk als Neêrlands volk, zware dagen der beproeving te wachten.

G. Derhalve moest elk bewegen en gedrongen worden, om haast te maken, om in des Heeren sterkte handen aan het werk te slaan, om uit zijne zorgeloosheid en onverschilligheid op te waken.

1. Omdat het nog onze dag is; wat is God niet oneindig **vriendelijk** en goed! elk onzer bevindt het in zijne familie, huis en persoon, wat menigvuldige **tijdelijke** zegeningen en weldaden hem toevloeien, hoe de Heere op velerlei wijzen, (hadden wij maar oogen, wij zouden het bij oogenblikken zien en erkennen moeten) een mensch bewaart, verschoont en uit ongevallen redt, en **bij** dat alles geeft de Heere aan elk onzer, onder zulk eene **rijke** aanbieding van **geestelijke** zegeningen te leven; zal deze verplichting die op ons ligt ons niet aanzetten? Lal een goed God ons achterna gaan, vrede aanbieden, ons daartoe dezen verbondsdag nog geven, en zullen wij als steenen blijven, en weigeren? (O! wat onrecht hebben toch onze vaders aan den Heere gevonden?

2. O vrienden! de nacht komt, het wordt met elk ook aan den avond en zijn dag zal haast gedaald **zijn**; zullen wij zoo zorgeloos de wereld maar blijven dienen? De wereld met het hart zoo stilletjes naoogen, tot wij zoo onverwacht neerstorten? Zullen wij dan wandelen naar de eeuw dezer wereld, naar den overste van de macht der lucht, die krachtig werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid, en niet naar des Heeren wil en welbehagen? En breekt de oorlog in ons land eens uit, binnen in het land is het immers zoo slecht gesteld als in het jaar 1672; wie zal dan bestaan voor het aangezicht onzer vijanden? Wij zullen dan licht blootstaan als eene bloote kudde geiten; ons land placht een schrik te **zijn** voor alle vorsten, één kon duizend en twee konden tienduizend verjagen, maar nu is onze schaduw van ons geweken en genomen, de Heere verschoonde nu **alweder**; is echter de nacht, de lange eeuwigheid, waarvoor wij geschapen **zijn**, niet voor de deur? Zullen wij leven alsof wij voor den tijd waren? Zal ons oogmerk zich dan niet verder uitstrekken dan tot de reis, en niet tot het einde van de reis, waar wij zullen aanlanden?

3. Mocht het een en ander ons bewegen, en wij aan het **weenen** raken over land, stad, over ongesteldheid in onze familiën, huisgezinnen, en onze eigene blinde en ongevoelige harten; dat wij aan het treuren mochten komen, de sterkte van Christus tot dat einde aangrijpen; dat Jezus' woorden, tot Jeruzalem gesproken, omgekeerd, onze zucht werden, en het in elks hart gelegd mocht worden: dat ik in dezen mijnen dag nog bekennen mocht, hetgeen tot mijnen vrede dient, en het niet langer verborgen mocht blijven voor mijne **oogen**! Ware dit onze zucht in waarheid, aan de **zijde** van den Heere Jezus is het zijn medelijdend woord en lust, **zoozoude** er dezen aangaande hoop **zijn**.

H.. Voor dezulken nu, die eenig licht ontvangen hebben dat hun

staat niet goed is, die nu en dan iets zien, dat zij Jezus missen, met Hetn niet vereenigd zijn, en die dus somtijds zeer bekommerd zijn, moeten wij zeggen:

1. Dezulken hebben bij den Heere aan te houden om bevestiging der gedachten in hetgeen zij somtijds eenigszins zien; ten einde de vrede en verzoening met God in het bloed van Christus, bij hen het eene en groote noodige worde; want zonder dit hebben zij geen vrede te wachten.

2. Dat de teekenen der tijden dezulken doen spoeden en haast maken om te rusteloozer buiten Christus te worden, dewijl naar des Heeren woord de dag der wraak en der vergelding nadert. O! waar zouden dezulken blijven, als het besluit baart, en als die dag zal komen, brandende als een oven, dan niet geborgen te zijn? Jes. 32: 18, 19 staat: Mijn volk zal in eene woonplaats des vredes wonen, en in welverzekerde woningen, en in stille geruste plaatsen. Maar het zal hagelen, waar men afgaat in het woud, en de stad zal laag worden in de laagste.

3. Ook moet dezulken tot hunne opwekking dienen, dat het wel nacht wordt, maar nu nog dag is; de bazuin des Evangelies wordt nog gehoord; hoe gaarne is men binnen vóór eene poort gesloten wordt. Christus biedt Zich nog aan ; o! loopt Hem na! Kunt gij het niet verder brengen, roept dan, dat Hij u trekke en overhale! och, dat het hart los mocht worden van banden, van wereld en zonden, opdat het van Christus mocht kunnen worden! Deze verbodsdag is daar ook zeer geschikt toe; daar zijn er wel van wie op zulke tijden de banden gebroken zijn, en die vrij zijn uitgelaten, voor wie de verbodsdag een dag van Ontbinding des juks is geweest.

I. Eindelijk zoo dient voor des Heeren volk tot hunne moedgeving en besturing:

1. Wat is hun geluk groot, vrede met God te hebben, en dat voor zulk een verdoemelijk schepsel, dat een kind des toorns is als alle anderen, ja daar menigeen in zijne natuur veel slechter bestaat; echter is de eeuwige vrije genade op hen gevallen, dit erkent Gods volk met hun hart. O! het is wel waar dat de wind blaast waarheen hij wil, en dat langs eenen zoo hoogen weg, in Christus van eeuwigheid voorgekend, om voor eeuwig het deel van God te zijn; dat Gods Zoon van den hemel kwam, zijne heerlijkheid moest verlaten, de menschelijke natuur aannemen, als een worm en geen man door lijden en gehoorzaamheid moest teweegbrengen, dat zij, die in zich niets hadden dan enkel haat en vijandschap tegen God, van de verdoemenis werden verlost, en tot de eeuwige godzaligheid gebracht; en daar het geen voordeel voor den Almachtige is; echter leest men, dat des Heeren deel is zijn volk, Jakob is het snoer zijner erve, Deut. 32:9, en zoo zegt de kerk wederom, Klaag]. 3: 24, De Heere is mijn deel, zegt mijne ziele. En daar kome ook over de aarde wat wil, al keerde de geheele natuur om, Jezus heeft den prikkel uit al de verdrukkingen weggenomen ; al veranderde de aarde hare plaats, en al werden

de bergen verzet in het hart van de zee, laten hare wateren bruisen, laten ze beroerd worden, laten de bergen daveren door derzelver verheffing; God is ons eene toevlucht en sterkte, daarom zullen wij, niet vreezen, Ps. 46 : 2-4. O! wat is er grond voor Gods volk om gemoedigd te zijn, als die dag, brandende als een oven, zal komen, en de goddeloosen als een stoppel zijn, welke die dag in vlam zal zetten en hen wortel noch tak gelaten zal worden, dan zal over Gods volk de zon der gerechtigheid opgaan, Mal. 4 : 1, 2, en dan zal blijkbaar het onderscheid gezien worden tusschen den rechtvaardige en goddelooze, tusschen dien, die God gediend en die Hem niet gediend heeft, Mal. 3 : 18.

2. Gods volk heeft bijzonder deze dingen in het oog te houden:

a. Dat zij dicht bij den Heere Jezus met hun hart en gestalte blijven. De Heere Jezus is hierin hun groot voorbeeld, als Hij onder veel vreugdeteekenen opging naar Jeruzalem. Hij verloor zijn hart noch gestalte, al die wereldsche zaken hinderden Hem niet; Hij raakte aan het aenen, in ontferming aangedaan over Jeruzalem.

b. Dat des Heeren volk ook daarnaar staan mocht, om eene hebbelijke gestalte van af te hangen van des Heeren Jezus' licht en kracht, en de leiding van zijnen Geest te krijgen, en dat zij in navolging van den Heere Jezus veel weenen mochten over een zinkend land en kerk. O bidt veel om den vrede van Jeruzalem, wel moeten zij varen die Zion beminnen, vrede zij in uwe vestingen, welvaren in uwe paleizen, Ps. 122 : 6, 7.

c. Dat Gods volk ook bezwaard moge worden om zich met de kinderen dezer wereld in te wikkelen, hunne kleederen rein te bewaren, zelfs te baten den rok; die van het vleesch besmet is, Judas vs. 23. Wordt gij daarom veracht en bespot, dat heeft de wereld uwen Heere ook gedaan, toen Hij op aarde was.

Cl. Dat het den toelag van Gods volk mocht zijn het werk der hervorming naar buiten in hun huis en gezin, zooveel zij kunnen, en in hun hart voort te zetten, doch geene zonden te verschoonen of te laten rusten, zoo iets is in staat om hun al hunne kracht te benemen. David zegt, Ps. 66 : 18, Had ik naar ongerechtigheid met mijn hart gezien, de Heere zoude niet gehoord hebben; dan moet God zijn aangezicht verbergen, en als God zijn aangezicht verbergt, wie zal Hem dan aanschouwen? Job 34 : 29.

e. En eindelijk, dat Gods volk daarnaar sta, om steeds in het oog te kunnen houden de teekenen der tijden, bijzonder waar de kerk en in wat stukken dezelve hier en daar al ingekort wordt; wat oordeelen er al komen en waar en op welke vijanden der kerk zij vallen, om hier zoo te leeren de oordeelen goed te keuren en Gods weg met de vijanden van de kerk te zien; God te heiligen in het hart, hetwelk het werk van Gods volk ook zijn zal ten dage des grooten oordeels; de belofte, Ps. 94: 15, dat het oordeel wederkeeren zal tot de gerechtigheid, en dat alle oprechten van harte hetzelfde zullen navolgen. Amen.

**DE ZONDIGE GESTELDHEID VAN EFRÄÏM EN JUDA,
WAAROM DE HEERE HET VRAAGSGEWIJZE AAN HUN EIGEN OORDEEL
OVERGEEFT, HOE MET HEN TE DOEN.**

OF

Eene verhandeling gedaan op Biddag.

Wat zal Ik u doen, o Efraïm! wat zal Ik u doen, o Juda!
dewijl uwe weldadigheid is als eene morgenwolk, en als
een vroegkomende dauw, die henengaat.

HOSEA 6 : 4.

DE profeet Hosea was blijkbaar van God gezonden, bijzonder tot Efraïm of het koninkrijk van Israëel, te weten de tien stammen, die het geluk hadden, dat die gezegende man zeer langen tijd onder hen gepredikt heeft, en wel gelijktijdig met den profeet Jesaja, gelijk blijkt uit de verscheidene koningen, waaronder hij heeft geprofeteerd; te zien Jes. 1: 1 verg. Hos. 1: 1. Zijn oogmerk in deze zijne godspraak was :

a. Om Israëls zonden hun onder het oog te brengen, en met name de zonde van afgoderij, die zij pleegden met de kalveren te Dan en te Bethel, waarmede Jerobeam, de nieuw opgeworpen koning van Israëel, gansch Israëel deed zondigen; welke zonde:

1. Een zware nasleep gehad heeft in Gods rechtvaardigheid, en eene moederzonde is geweest van andere zware zonden; ja van eenen overstromenden vloed van allerlei heidensche zonden, personen van allerlei stand; dus straft God zonden met zonden.

2. Zoo heeft dezelve een zware nasleep gehad van geduchte oordeelen Gods, zoodat alle volgende koningen van Israëel uit dien beker van Gods toorn hebben moeten drinken; dus straft God zonden met oordeelen, hierom was des profeets gedurigen toeleeg, zijn gansche boek door, Israëel tot bekeering op te wekken.

b. Doch **alzo** des profeets vermaning tot bekeering **geene** uitwerking had, maar integendeel, de zonde onder groot en klein, en de hardnekkigheid, zelfs tegen Gods oordeelen aan, steeds meer en meer aanwies, zoowel **bij** den koning als **bij** den minste des volks, **zoo**

had de profeet ook in last, om Israëls verwoesting in Gods naam aan te kondigen, namelijk den geheelen ondergang huns rijk, hunne wegvoering naar Assyrië, in eene zeer langdurige gevangenis onder heidensche natiën, welker zonden ook de hunne reeds geworden waren.

c. Maar eindelijk, zoo had God den profeet ook gezonden, om in des Heeren naam den rechtvaardigen te zeggen, dat het onder al die wegen Gods hen wel zou gaan; hierom vertroost en bemoedigt hij de geloovigen met die heerlijke beloften Gods, aangaande hunne zekere wederbrenging in hun land, alsmede aangaande alle soorten van genade, die zij te wachten hadden in en om hunnen hemelschen Koning, den Messias, wiens rijk, al werd hun rijk te ondergebracht, echter zoo zeer en grootelijks zou worden uitgebreid onder alle volkeren, dat zelfs de Heidenen tot zijn rijk toevloeien zouden, bekeerd en eeuwig in Hem gezegend en gezaligd zouden worden.

Deze groote en heerlijke profetie verdeelt zich in twee deelen.

a. Stelt de profeet zijne roeping en zending aan het volk voor, als zijnde geweest op eene bijzondere wijze; de profeet zelf moest voornamelijk voor de tien stammen zich tot een spiegel maken op Gods bevel, door zich te vermengen met eene vrouw der hoererijs, en naderhand met eene, die overspel bedreef, ten einde Israël zijn geestelijk beeld daarin zien zou, in de drie eerste hoofdstukken.

b. Hierop volbrengt de profeet zijnen last, van hfdst. 4 : 1 tot aan het einde des boeks, en hierin handelt hij op deze wijze:

1. Dat hij den inhoud zijner predikatie aan het volk voorstelt, van hfdst. 4 : 1 tot hfdst. 14 : 9 ingesloten.

2. Zoo past hij deze predikatie toe op eens iegelijks ziel, in het laatste vers van dit boek, zeggende: Wie is wijs? die versta deze dingen; [wie is] verstandig? die bekennen ze; want des Heeren wegen zijn recht, en de rechtvaardigen zullen daarin wandelen; maar de overtreders zullen daarin vallen.

Nopens 1, den inhoud van des profeets predikatie, daarin handelt de profeet in drie voege:

a. Dat hij Israëls zonden ontdekt, en om die oorzaken de oordeelen Gods aankondigt; gepaard met verscheidene beloften van uitreding, aan het geestelijk zaad van Abraham gedaan, van hfdst. 4 : 1 tot 14 : 1 ingesloten.

b. Zoo vermaant en bestuurt de profeet het zondige volk zeer tot bekeering, door vele krachtige beweegmiddelen, ja door zelfs de woorden in hunnen mond te leggen, hoe zij omtrent den Heere werken moesten; mitsgaders ook door hun onder het oog te brengen aller hartbrekendste beloften Gods tot hunne genezing, al waren zij nu nog zoo goddeloos, en wel zoo, dat Efraïm eindelijk zeggen zou: wat heb ik meer met de afgoden te doen? en dat hij zijne vrucht uit den Messias dragen zou; van hfdst. 14 : 2, tot vs. 9 ingesloten.

Nopens 2, de aankondiging van Gods oordeelen om der zonden wil; dit stelt de profeet voor op deze wijze:

a. Dat hij in het gemeen zwaar drukkende oordeelen en wijking

Gods van dit volk, om hunner zonden wil, voorzegt, van hfdst. 4 : 1 tot 6 ingesloten.

b. En dan vermits dit geene uitwerking tot bekeering had, maar integendeel als God hun oordeelen ter genezing zond, zoo werd te meer de ongerechtigheid en boosheid Efraïms daartegen aan ontdekt; zij werden goddelooper, ja zij wierpen des Heeren Woord achter den rug, als God hun hart met liefde wilde innemen, en hierom voorzegt de profeet in het bijzonder hunnen ondergang; het gansch verdwijnen van hunne heerlijkheid, hunne verwoesting. Samaria zou woest worden om hunne wederspannigheid tegen God enz., van hfdst. 7 : 1 tot 14 : 1 ingesloten.

Belangende de voorzegging in het gemeen, van zwaar drukkende oordeelen en wijking Gods van dit volk om hunner zonden wil; dit doet de profeet dus:

1. Dat hij des Heeren twist, door zijne oordeelen, voorstelt aan gansch Israël, hfdst. 4.

2. Stelt hij het voor aan de bijzondere hoofden in kerk en staat, hfdst. 5 en 6, en wel zoo, dat hij (a) het oordeel Gods om der zonden wil noemt, hfdst. 5, en (b) wijst de profeet aan, hoe dit eene tweeërlei uitwerking had op zijne toehoorders, hfdst. 6, namelijk:

A. Daar waren geloovigen onder den grooten hoop van Israël, verenigden met den Messias, een geestelijk zaad van Abraham onder al de vleeschelijken, die werden door deze prediking opnieuw weder tot zichzelf en tot den Heere gebracht; het genadeleven sproot in zijne kracht weêr uit, te zien in de drie eerste verzen van dit 6 hfdst. (a) Zij zeggen vs. 1 en vermanen elkander: komt laat ons wederkeren tot den Heere, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen, Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden. (b) Toonen zij de oprechtheid hunner overtuiging en dat hunne zonden zwaar en de plagen, hoe langdurig ook, echter hun ligt en kort voorkwamen, door die maar eene plaag van twee dagen te noemen; ja zij geven de gronden hunner hulp en uitredding uit al die duistere wegen op, vs. 2, namelijk, de eenige grond was, het voldoeningswerk van den Messias en zijne opstanding ten derden dage; uit welke hunne lichamelijke en geestelijke verlossing zekerlijk voortvloeien zou, uit kracht van hunne vereeniging met den Messias. Dus zeggen zij geloovig: Hij zal ons na twee dagen levend maken, op den derden dag zal Hij ons doen verrijzen. (c) En eindelijk geven zij de bewijzen op van hunne rechte overtuiging en van het werk des geloofs in zich, in het laatste lid van vs. 2, 3, namelijk, het heerlijk uitspruiten van het werk Gods, het nieuwe leven in hun hart en dien trek naar groei en wasdom in geestelijke kennis en heiligheid; dus zeggen zij: en wij zullen voor zijn aangezicht leven, dan zullen wij kennen, wij zullen vervolgen om den Heere te kennen; zijn uitgang is bereid als de dageraad; en Hij zal tot ons komen als een regen, als de spade regen en vroege regen des lands.

B. De tweede soort van uitwerking, die deze predikatie van Hosea

had, was, dat de gemeene hoer. van Israël hierdoor tot optochten ter bekeering, of tot schijnvruchten werd gebracht. Zii kenden den Messias in de kracht zijns doods en zijner opstanding tot' hunne geestelijke en lichamelijke verlossing niet, en dus bleven zij met hunne vruchten buiten Hem; en gevolgelijk waren hunne vruchten onbestendig, en werd hunne hardnekkigheid en onbekeerlijkheid des te grooter vermits de zonden bij hen onaangeroerd bleven, van vs. 4, van dit 6hfdst. tot vs. 11 ingesloten. Over dit laatste ongelukkige geslacht, (a) heft de Heere eene klaagstem op in ons 4 vs. ; (b) en dan geeft de Heere reden, wat Hij al aan hen gedaan had, en hoe zii het beantwoord hadden, van vs. ● S tot vs. 11 ingesloten.

“Aangaande die meedoogende opheffing eener klaagstem des Heeren, over Israëls onbestendige schijnbekeering, in onze woorden.

Dezelve zijn zeer gepast, om ze in deze tijdgelegenheid te verhandelen; alzoo wij allen wederom geroepen worden tot waarachtige bekeering, op eene plechtige wijze, met vasten, met geweent en rouwklagen; ten einde des Heeren Geest komen mocht onder zijne oordeelen, dezelve op 's Heerentijd afgewend mochten worden en de Heere onder ons wederom mocht komen wonen in genade, als in de dagen vanouds, en alzoo het met elk onzer nu wederom op de waarheid en oprechtheid der zaak aan zal komen. Want vrienden! is de bekeering een lippenwerk, of wordt er eene soort van vruchten gedragen buiten Christus, en meent men God daarmede te voldoen? Dit zal God zien en zoeken; hierom zegt de Heere met medelijden, klagende over zulk een volk, in ons tekstvers: Wat zal Ik u doen, o Efraïm ! wat zal Ik u doen, o Juda! Dewijl uwe weldadigheid is als eene morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die henengaat.

Wij zullen deze woorden behandelen, volgens twee voorname hoofddeelen.

A. Zullen wij nagaan de voorwerpen, mitgaders hunne hoedanigheden, waaromtrent, en waarop de Heere eene klaagstem opheft; namenlijk, deze zijn Efraïm en Juda, welker weldadigheid was als een morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die henengaat.

B. En dan zullen wij zien, de mededoogende klaagstem des Heeren zelve, in die woorden: Wat zal Ik u doen, o Efraïm! wat zal Ik u doen, o Juda! bij herhaling, dewijl het zoo met u is.

Aangaande het eerste, daarin slaan wij gade:

A. De voorwerpen, waarover de Heere zijne klaagstem opheft, namenlijk, het waren Efraïm en Juda.

B. De hoedanigheid dier voorwerpen : namenlijk hunlieder weldadigheid was als eene morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die henengaat.

Efraïm en Juda waren twee zonen Jakobs, die tot stammen zijn geworden, gerekend dat Efraïm den stam zijns vaders Jozefs verving; al de stammen werden Israël genoemd, tot den tijd van Rehabeam; als wanneer de tien stammen van het, huis Davids afgescheurd werden, volgens 1 Kon. 12 en naar Efraïm of Israël werden genoemd,

volgens Ps. 78: 9, en hadden maar één koning tot na den dood van Salomo. Na dien tijd had gansch Israël twee koningen: Rehabeam over Juda, waaronder Benjamin begrepen was; en Jerobeam over de tien afgescheurde stammen, Israël of Efraïm genoemd; welke laatste de meerdere bevestiging zijns rijkts zocht op eene goddelooze wijze, namelijk in de oprichting van de kalveren te Dan en te Bethel, waarmede hij Israël zondigen deed, klaar te zien 1 Kon. 12: 26—33. Waarin wij de getrouwheid Gods, en zijne belofte over Juda gedaan, bewaarheid zien, volgens Gen. 49: 10. De scepter zal van Juda niet wijken, noch de Wetgever van tusschen zijne voeten, totdat Silo kotnt. Dit ondervond Achas, de koning van Juda ook, Jes. 7: 1-7, als Resin en Pekah, koningen van Assyrië en Israël tegen Juda opkwamen, om het uit te roeien, dat de Heere, nadat Achas geweigerd had, van God een teeken te Begeeren, aan den stam van Juda tot hunne bemoediging, ondersteuning, en om er geloof uit te oefenen, dit wonderlijk teeken gaf. Ziet, eene maagd zal zwanger worden, en zij zal eenen Zoon baren, en gij zult zijnen naam Immanuël heeten; hierop konden zij staat maken, dat hun stam niet zoude worden uitgeroed, totdat Silo kwam.

a. Beschouwen wij nu eens, waarom Efraïm, een jongere dan Juda, hier in den tekst eerst wordt aangesproken, het kon zijn:

a. Om aan te wijzen, dat de profeet bijzonder, en wel in de eerste plaats, tot Efraïm Gods Woord had: yermits het zwaarste oordeel de tien stammen zou treffen; dus lezen wij, Hos. 1: 6, 7, Dat, de Heere Zich over Israël voortaan niet meer ontfermen zou, God zou hun wegvoeren naar Assyrië, en zij zouden een Lo-Ammi en een Lo-Ruchama zijn; maar over het huis Juda (zegt de Heere) zal Ik mij ontfermen, en zal ze verlossen door den Heere hunnen God.

b. Ten andere, zoo wordt Juda echter hier ook genoemd, opdat hun blijken zou, dat zij geene vergetenen waren van den Heere; dus spreekt Gods knecht in des Heeren naam ook tot Juda, gelijk ook Hos. 4: 15, Zoo gij, o Israël, wilt hoereeren, dat [immers] Juda niet schuldig worde, en dit had ook zijne bijzondere reden, waarom Juda ook aangesproken wordt, als blijkt Hos. 5: 5. Efraïm zou vallen door zijne ongerechtigheid, maar ook zoo zou Juda met hem vallen; namelijk, Efraïm en Juda hadden beide te wachten weggevoerd te worden; de eerste naar Assyrië, en de laatste naar Babel; maar het onderscheid zou echter groot wezen. De tien stammen zijn meest verwoest geworden, maar Juda zou na eene zeventigjarige gevangenis uit Babel worden wedergebracht; nadrukkelijk lezen wij Ps. 78: 67, 68, Hij verwierp de tente Jozefs, en den stam Efraïms verkoos Hij niet. Maar Hij verkoos den stam Juda, den berg Sion, dien Hij liefhad.

b. Slaan wij het oog op de liefde en weldaden, die de Heere aan dit volk bewezen heeft, en wat uitwerking dezelve op hun hart moesten gehad hebben; hierin beschouwen wij:

1. De liefde en weldaden, die God aan dit volk heeft betoond. God had dit volk lief, en betoonde dat met daden; mochten wij het met

een besneden oor hooren, en het beeld van ons Nederland, van onze stad en van onszelven er in kunnen zien!

a. De Heere had deze gansche natie, uit kracht van zijne belofte, (aan Abraham, Izaak en Jakob, in het genadeverbond gedaan) van alle volkeren der wijde wereld, door een uitwendig volkverbond, afgezonderd; langs welk verbond de Heere zijne beloften, (in het genadeverbond gedaan) over dit volk ging uitvoeren; betoonde dus hierin de kracht van zijn naam Jehova, welke de Heere te voren nooit zoo **blijkbaar** betoond had; en dus God hen tot zijn volk **gemaakt**, open aangenomen; **zijn koninkrijk** onder hen opgericht, zijne wetten gegeven; ja, het Evangelie des vredes, in krachtige en heerlijke schaduwen, onder hen gezonden; **daarbij** eene leerende priester, om hen daardoor tot den Messias op te leiden. Dus was, volgens Rom. 9 : 4, hunner alleen de aanneming tot kinderen, de heerlijkheid en de verbonden In dit opzicht zegt de Heere, Amos 3 : 2, uit alle geslachten des aardbodems heb Ik ulieden alleen gekend.

b. De Heere had dit volk **wonderbaarlijk** uit Egypte in Kanaän gebracht, en daartoe had Hij een Mozes verwekt, tot eenen leidsman en eene tusschenspraak, nevens **eenen** Aäron, om hen te verlossen en te voeren uit de macht van Farao en uit die harde Egyptische dienstbaarheid.

†. God heeft door **teekenen** en wonderen, voor de oogen der Egyptenaren te doen, wonderlijk hen uitgevoerd uit Egypte, te zien Exod. 7 tot 13, vergeleken Ps. 105.

††. Zoo heeft God hen **wonderlijk**, uit Farao's achternavolgende macht verlost, door hen droogvoets door de Roode Zee te leiden, waarin Farao met zijne **wagenen** en ruiteren, ja met de keur zijner hoofdlieden verdrong, Ps. 106 : 9-11. Dus was volgens Ps. 77 : 20, Gods weg met Israël in de zee, en zijn pad in groote wateren.

†††. God heeft een vuur en eene wolkkolom aan hen gegeven, tot leiding en bescherming op al den weg, mitsgaders hen van alles verzorgd; zoodat volgens Ps. 105 : 40, 41, als zij baden, verzadigde God hen met **hemelsch brood**, een iegelijk van hen at het brood der machtigen; en volgens Ps. 78: 25, **Hij** opende eene steenrots, waaruit wateren vloeiden, die door de dorre plaatsen gingen als eene rivier; en dus heeft God hen ten allen tijde ook gedekt en beschermd in de woestijn tegen al hunne vijanden, hen voor hunne **oogen** verbrekende.

††††. Zoo heeft God op eene wonderlijke wijze, hen door de Jordaan in Kanaän binnengebracht; de Heere heeft een Jozua, in plaats van Mozes, daartoe verwekt; God heeft de wateren der Jordaan opgebonden, en als **zij** er door waren, weder heen doen vlieden, en heeft dus de Kananieten in hunne hand gegeven, hen van tijd tot tijd voor hun aangezicht geslagen, volgens Ps. 78 : 13-16, en heeft verder beloofd, de overgeblevene Enakieten zelfs en allengskens uit te roeien, Deut. 9: 2.

c. Des **Heeren** lankmoedigheid en **goedertierenheid** is over dit volk groot en tot aan de hemelen geweest.

a. God betoonde Zich, als Hij zijn naam voor Mozes had uitgeroepen, lankmoedig, en groot van weldadigheid en waarheid, Exod. 34 :6.

†. Dit bleek zichtbaar in de woestijn, tegen al hunne vreemde lusten, murmureeringen en twistingen tegen God en Mozes aan, tegen al hunne gruwelijke en heidensche zonden, waarin velen leefden, ja tegen al hun verachten van den rijkdom van Gods lankmoedigheid aan; zoo was God lankmoedig, omdat er eene eeuwigheid in Gods lankmoedigheid is.

††. Ja de lankmoedigheid Gods is zichtbaar in Kanaän gebleken, hun gansche leven door; tegen al hunne verlatingen van den Heere, tegen al hunne afgoderij en ondankbare gedragingen aan. Zoo bewaarde de Heere hen, verschoonde hen, en niettegenstaande zij een volk waren, den Heere geduriglijk tergende, zoo strekte God nochtans zijne lankmoedigheid over hen uit; de Heere zegt, Jes. 57 : 17, Ik was verbolgen over de ongerechtigheid hunner gierigheid, en sloeg hen; Ik verborg Mij, en was verbolgen; evenwel gingen zij afkeerig heen in den weg hunner harten. Zoudt gij niet zeggen, wat zal daarop volgen? Daarop volgt eeuwig lankmoedigheid en goedertierenheid: Ik zie hunne wegen, en Ik zal hen genezen; en Ik zal hen geleiden, en hun vertroosting wedergeven, namelijk aan hunne treurigen, vs. 18.

b. God heeft in alle opzichten zijne goedertierenheid aan dit volk groot gemaakt en betoond, bijzonder om hen, wanneer zij den Heere verlaten hadden, door allerlei wegen tot Zich te doen wederkeeren.

†. Door velerlei oordeelen over hen te brengen, als zware oorlogen en pestilentiën, waardoor er duizenden in weinig tijds vielen, en het hun zoo bang was, als wanneer, volgens Mal. 3 : 3, De Heere zat om de kinderen Levi te reinigen, om te louteren, ten einde zij daarna den Heere een rein spijsoffer toebrengen zouden in gerechtigheid.

††. Dan wederom door menigte van zegeningen; wat was die Gods-regeering door rechters over hen niet eene gezegende regeering! Hoe blijkbaar was Gods zegen daarna onder David in hunne wapenen! zoodat hunne vijanden onder David werden ten ondergebracht, zooals blijkt uit het lied van David, 2 Sam. 22. Ja, onder wat overvloed van allerlei vrede leefden zij ten tijde van Salomo! te zien 1 Kon. 4 en 5.

†††. Ook door zijne knechten, -godzalige koningen, priesters en profeten. O, wat hebben die hen zonder ophouden vermaand en gewaarschuid! waarvan de profetische schriften vol zijn. Hierom lezen wij, dat Nehemia op dien vast- en biddag tot den Heere zegt, Neh. 9:29—31, Gij hebt tegen hen betuigd, om hun te doen wederkeeren tot uwe wet; maar zij hebben trotschelijk gehandeld, en niet gehoord naar uwe geboden, en tegen uwe rechten, tegen dezelve hebben zij gezondigd, door dewelke een mensch, die ze doet, leven zal; en zij hebben hunnen schouder teruggetogen, en hunnen nek verhard, en niet gehoord. Doch Gij vertoogt het vele jaren over hen, en betuiget tegen hen door uwen Geest, door den dienst uwer profeten; maar zij neigden de ooren niet. Ja, wat hebben die mannen Gods heerlijke dingen van Christus onder hen gesproken! zooals David zegt, 2 Sam.

23: 3, 4, Daar zal een Heerscher **zijn** over de menschen, een Rechtvaardige, Hij zal **zijn** als het licht. des morgens, wanneer de zon opgaat, des morgens zonder wolken. O! wat moest **hnn**ieder hart, door al die **wegen** niet achter den Heere getrokken zijn!

Ziet vrienden, hoe God **zijne** hand aan dit volk hield, en hoe **zijne** zorg er over wás; De Heere had ze toch, volgens Jer. 2: 22, **geplant** als een edelen **wijn**stok, als een zeer getrouw zaad; mag Mozes terecht hier Israël niet **zegenen**? zeggende, Deut. 33: 29, **Welgelukzalig zijt** gij, o Israël! wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door den Heere, het, schild uwer hulp, en die een **zwaard** is uwer hoogheid. Ja, mag de Heere zelf niet **vragen**, Jes. 5: 4, Wat is er me& te doen aan mijnen wijngaard, hetwelk Ik aan hem niet gedaan heb?

2. Beschouwen wij nu hierop eens kortelijk, wat betamelijke uitwerkingen alle deze goede wegen en handelingen Gods, op het hart dezes volks moesten gehad hebben; ach, dat wij hier onszelven zagen!

a. Efraïm en Juda, en in hunne personen alle volken en menschen, waaraan God zulke **wonderlijke** liefde en weldadigheden boven ander& betoond heeft, moesten (en zulks betaamt het **gering** zondig schepsel), deze weldaden met bestendige weldadigheid, of vruchten der dankbaarheid beantwoord hebben; namelijk, zij moesten door al die hooge wegen Gods met hen gehouden, tot **waarachtige** vernedering over hunne zonden zijn gebracht. O! de liefde en goedheid Gods, moest hunne zonden zwaar hebben gemaakt; zoodat zij aan het **wee**nen geraakt waren, volgens **Klaagl.** 3: 39, ni'et over de plagen, maar over de zonden: en volgens **Lev.** 26: 42, moest hun onbesneden hart **gebogen** zijn **geworden**, en zij een welgevallen hebben gekregen in de **straffen** hunner ongerechtigheid, als wanneer de Heere belooft, te zullen gedenken aan **zijn verbond** met Jakob, en dus moest in hen, volgens 2 Cor. 7: 10, de droefheid naar God, uit liefde tot Hem over de zonde ontsproten zijn, die eene **onberouwelijke** bekeering tot zaligheid werkt. Ja, zij moesten God **gerechtvaardigd**, en uitgeroepen hebben met hun hart, als **Mich.** 7: 9, Ik zal des Heeren gramschap dragen, want ik heb tegen Hem gezondigd, en Ps. 119: 137, Heere! Gij zijt rechtvaardig, en elk een uwer oordeelen is recht; en zoo moesten zij hun God en Rechter toegevallen zijn, met, hun hart uitroepende: zietdaar Heere, doe met ons dat goed is in uwe oogen. Ziet, vrienden! zulk eene uitwerking moeten Gods goedheden op eens menschen hart hebben.

b. Zij moesten door al die hooge wegen Gods, met hen gehouden, klein van hart geworden zijn, in hunne diepe onwaardigheid voor God weggezonden zijn, dat zulk een goddoend God, zulken, die het **zoo** gemaakt hadden, nog gadesloeg. O! dat God zegt, Hos. 11: 1-4, Als Israël een kind was, toen heb Ik hem liefgehad, en Ik heb mijnen zoon uit Egypte geroepen; en volgt: Zij offerden de Baäls, en rookten de gesneden beelden; en zegt de Heere: Ik nochtans, leerde Efraïm gaan; Hij gaan ze op zijne armen, maar zij bekenden niet,, dat Ik ze genas. Ik trok ze met menschenzelen, met touwen der

liefde, en was hun als **degenen**, die het juk [van] op hunne kinnebakken oplichtten, en Ik reikte hem voeder toe. O! wat moest dit hen ingezonken, klein en nederig gemaakt hebben, en doen wegsmelten in hun eigen niet!

c. Zij moesten door dit alles achter den Heere getrokken zijn, en dus tot den Heere, hunnen God, bekeerd zijn geworden, en tegelijk een volkomen haat tegen de zonde gekregen hebben en daarvan gescheiden zijn, Hos. 14: 2-4, en zich bekeerd hebben tot den Heere, van Wien de kinderen Israëls zeer diep afgeweken zijn. Ja, zij moesten hunne zonden, hunne afgoden hebben laten varen, en gezegd hebben: wat heb ik meer met de afgoden te doen? Hos. 14 : 9, en dus door aangrijping van de sterkte des Messias, volgens Jes. 27 : 5, vrede met God hebben gemaakt.

d. Zij moesten uit wederliefde tot God, dankbaar voor den Heere geleefd en gewandeld hebben. O! uit al die wegen moest teederheid des harten voortgevloeid zijn, om alles weg te **doen**, wat God hinderen zou om in genade onder hen te wonen; en ook liefde tot God en **zijn** dienst, om voortaan den Heere alleen te dienen, en niet meer God en de wereld te zamen. Hiertoe moesten de dingen van de aarde, rijkdom, staat, eer, achting, aanzien, enz. laag geworden en gebleven zijn ; en hunne heerlijkheid van binnen in hun hart verloren hebben; dewijl toch God daar niet wonen kan, waar zulke uitgebreide begrippen van die dingen in het hart zijn; ja, ook zoo moest uit al die wegen heiligheid voortgevloeid zijn in hun hart, opwellingen des harten, en eene vanzelfheid ten goede, om voor God te leven, en om God in alle wegen, die Hij met hen houdt, te **prijzen** en te **verhoogen**, met David, Ps. 116 : 12, Wat zal ik den Heere vergelden voor al zijne weldaden? en Ps. 34: 1-4 blijkt, dat die man door alle Gods wegen gewend was geworden, om God te verhoogen. Zelfs als hij **zijn** gelaat veranderd had voor het aangezicht van Abimelech, die hem wegjoeg, dat hij doorging, zoo roept hij uit: Ik zal den Heere loven ten allen tijd; zijn lof zal geduriglijk in mijnen mond zijn. Mijne ziel zal zich beroemen in den Heere: (en hij roept nog anderen te hulp in zijne vlucht,) Maakt den Heere met mij groot; laat ons te zamen **zijn** naam verhoogen.

e. Eindelijk, zij moesten met een voornemen des harten **bij** den Heere gebleven zijn, en dus moesten zij bestendige vruchten gedragen hebben; namelijk, volgens Hos. 14 : 4-9, van Assur en alle tijdelijke hulp (echter onder een behoorlijk gebruik van middelen) afgezien hebben, geloof op God geoefend hebben, gebloeid hebben als leliën, hunne wortelen uitgeslagen hebben als de Libanon; zulke vaste vruchten moesten **zij** ten leven voortgebracht hebben. Ja, al hunne vrucht moesten zij uit vereeniging met den Messias gedragen hebben; uwe vrucht, zegt de Heere, is uit **Mij** gevonden. Dus zouden zij bestendig vrucht gedragen hebben, en geweest zijn, als, volgens Ps. 1 : 3, een boom, geplant aan waterbeken, die **zijne** vrucht geeft in **zijn**en tijd, en welks blad niet afvalt.

B. Betreffende nu de hoedanigheid van Efraïm en Juda: wat uitwerking alle die wegen Gods op hen hadden, wat vruchten zij voortbrachten. De tekst zegt: hunne weldadigheid was als eene morgenwolk, en als eene vroegkomende dauw, die heen gaat. Hierin slaan wij gade:

a. Op de beteekenis der spreekwijze : Efraïms en Juda's weldadigheid.

b. Hetgeen de Heere daarvan **getuigt**, dezelve was als eene morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die heengaat.

a. **Wat** het woord weldadigheid beduidt; het beteekent vruchtbaarheid, in het goede, voortspruitende uit wederliefde tot God, en uit inwendigen trek naar Gods gemeenschap, en om voor God te leven; hetwelk zich ook naar buiten vertoont; in liefde, gehoorzaamheid aan God, en in **betrachting** van alle liefdeplichten aan zijne naasten; dus komt het voor in tegenstelling van onvruchtbaarheid, of van vruchtbaarheid in het kwade, Hos. 4 : 1, 2, Hoort des Heeren Woord, want de Heere heeft eenen twist met de inwoners des lands; omdat er **geene** weldadigheid is, maar vloeken, liegen, doodslaan, stelen, overspel doen en bloedschulden raken aan bloedschulden, evenals een boom, waaraan veel mest is ten koste gelegd, en die vruchten draagt, een vruchtbare, een weldadige, een dankbare boom is; hierom worden het vruchten der dankbaarheid genoemd, en worden de rechtvaardigen in de zoeven genoemde plaats, Ps. 1: 3, vergeleken bij **eenen** boom, geplant aan waterheken, die zijne vrucht geeft in zijnen **tijd**, en welks blad niet afvalt.

b. Merken wij aan, wat hier door Efraïms en Juda's weldadigheid verstaan moet *worden; maar kortelijk, **alzo**o zulks klaar genoeg zal worden, en hier meest bedoeld wordt, in wat opzicht hunne weldadigheid **bij** eene morgenwolk, en bij een vroegkomenden dauw, die heengaat, vergeleken wordt.

†. Wij moeten er door verstaan **schijnvruchten**, eene **schijnbekeering**, door het doen van eenige dingen naar buiten, (in het stoffelijk goed, maar **welker** vorm niet deugt) of een nagebootst bekeeringswerk, dat toch van geen duur is.

††. Nu blijkt ons dit klaar, **alzo**o hunne **schijnweldadigheid** in dit zelfde boek **Ontdekt** wordt; namelijk:

1. Omdat hunne weldadigheid, uit geen recht beginsel voortkwam, maar uit vrees voor straf, te weten het kwam niet uit vereeniging met den Messias, en uit het geloof in Hem, noch uit liefde tot God, noch uit beschouwing van de alles alleenwaardigheid Gods, waarom het zoozeer **betamelijk** is. Daarom zegt de Heere Jezus, Joh. 15 : 5, Ik ben de wijnstok, en gij de ranken: die in **Mij** blijft en Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder **Mij** kunt **gij** niets doen, vergeleken Hos. 14 : 9, waar aan het **geestelijk** Israëel alleen beloofd wordt: uwe vrucht is uit **Mij** gevonden, maar (Ik zeg) hun wortel deugde niet; als de benauwdheden hen aangrepen, en de wateren aan de lippen kwamen, dan riepen zij en deden **zoo** wat uit vrees voor straf. In zulk **eenen tijd** lezen wij, Jes. 58: 2, 3, dat zij God **op** hunne **wijs**

dagelijks zochten, lust betoonden in' de kennis van Gods wegen, als een volk dat gerechtigheid deed, en het recht Gods niet verliet, en dus waren zij hoog en trotsch bij zichzelf, en verre van hunne onwaardigheid; want zij zeggen : **Waarom vasten wij en Gij ziet het niet aan?** waarom kwellen wij onze zielen en Gij weet het niet? en dus eischten zij strengelijk hunnen arbeid; en in dit opzicht was Israël een uitgediepte wijnstok, Hos. 10 : 1, en die kan geen ware vrucht voortbrengen.

2. Ook omdat zij, het rechte einde in hunne weldadigheid misten, namelijk, de eer van God, en ook het volkomen hart omtrent de zonden zonder onderscheid misten, en integendeel brachten zij vrucht voort, voor zich, Hos. 10 : 1, en hielden hunne verfoeiselen aan de hand, waarom de profeet Jeremia in des Heeren naam zegt, hfdst. 4 : 1, **Zoo gij u bekeeren zult, o Israël, bekeert u tot Mij, en zoo gij uwe verfoeiselen van mijn aangezicht zult wegdoen, zoo zwerft niet om, gelijk ook Hos. 12 : 7, Bekeert u tot uwen God, bewaart weldadigheid en recht, en wacht geduriglijk op uwen God, en hfdst. 14: 2, Bekeert u, o Israël, tot den Heere uwen God; zoodat hun hart noch einden niet deugden, en dus waren hunne vruchten geene ware vruchten, omdat zij volgens Rom. 7: 4, Gode geene vruchten droegen, waarin; volgens Joh. 15 : 8, de Messias meerder verheerlijkt werd.**

Beschouwen wij nu in de tweede plaats, wat de Heere van deze hunne weldadigheid getuigt, namelijk, dezelve was als eene morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die heengaat.

Door eene morgenwolk, en eenen vroegkomenden dauw, die heengaat? 'verstaan wij met één woord niet anders, dan eene aangename regenwolk, in den vroegen morgen, ten tijde van groote droogte, welke den landman eenige hoop geeft, en de dauw in de plaats des regens, die, vroeg komende, het aardrijk voor een tijd, even en maar of pervlakkig bevochtigt; welke beide niet bestand zijn, wanneer de felle heete zon opgaat, maar dan te eenenmale heengaat, en wel zeer licht en schielijk verdwijnt; zoodat in een oogenblik alle hoop van vruchtbaarheid weder wordt afgesneden; zoo lezen wij, 1 Kon. 18 : 44, dat op het gebed van Elia eene wolk als eene hand gezien werd.

Doch om nader te komen, merken wij aan, hoe terecht Efraïms en Juda's weldadigheid, bij eene morgenwolk, en bij een vroegkomenden dauw, die heengaat, zinnebeeldig vergeleken wordt; namelijk :

A. De profeet wil hier in het gemeen zeggen, dat al die hooge wegen Gods op Efraïms en Juda's hart geene vruchten nalieten; en zoo het al eens iets scheen na te laten, dan was hunne weldadigheid, hunne dankbaarheid, hunne bekeering en vruchtbaarheid onhestendig, en somtijds, te weten in tijden van benauwdheid, als wanneer zij zoo eenige voornemens en optochten kregen, alleen uit vrees voor straf; al hunne voornemens en optochten in eigen kracht kwamen menigmaal schielijk, en zoo ras zij kwamen verdwenen zij weder.

B. Maar verder, de profeet wil met deze zinnebeeldige vergelijking te kennen geven, om bij de gelijkenis te blijven:

1. Dat, gelijk eene morgenwolk menigmaal schielijk komt, en weêr heengaat door eene koelte, het dus ook gelegen is met zulke gemeene optochten en voornemens, of met zulke gemeene werkingen des Geestes; hierom wordt het tijdgehoof vergeleken, Matth. 13, bij zaad, gevallen in eene steenachtige aarde, dat zeer schielijk opgaat; doch het heeft geenen wortel.

2. Gelijk men van eene morgenwolk menigmaal verwachtingen en hoop scheidt, in eenen tijd van groote droogte, dat er een vruchtbare regen uit voortkomen mocht, maar welke zeer lichtelijk verdwijnt, en dus de hoop en verwachting ook, dus is het ook gelegen met het roepen tot en het zoeken van den Heere in benauwde tijden. Dan zoeken menigten den Heere, als Israël, Ps. 78: 34-37, Als God hen doodde, zoo -vraagden zij naar Hem, en keerden weder, en zochten God vroeg; en gedachten dat God hun rotssteen was, en zij vleiden Hem met hunnen mond, en logen Hem met hunne tong; want hun hart was niet recht met Hem, en zij waren niet getrouw in zijn verbond. Ja, hoe menigmaal lezen wij, Ps. 107 :6, Doch roepende tot den Heere in de benauwdheid, die zij hadden, verloor Hij hen uit hunne angsten, en dan keerden zij alweder tot hunne kromme wegen; derzulken werk en overtuiging is maar als eene zeeziekte, en wat werpt een schipper in zulk eenen tijd van zijne liefste waren niet over boord; dan ziet men geene kostelijkheden aan, als het op het leven aankomt; maar zoodra is de storm niet over, of men vischt het weêr op, en zoodra de roe van den rug is, zoo houdt het roepen op.

3. Een vroegkomende dauw is onderscheiden van eenen dauw, die des avonds valt en liggen blijft, tot verkwikking en vruchtbaar-making, als de Heere in dien zin belooft, Hos. 14 :6, Ik zal Israël zijn als een dauw, zij zullen bloeien als de lelie, en zij zullen hunne wortelen uitslaan als de Libanon; maar deze vroegkomende dauw schijnt zoo haast niet te vallen, of hij trekt weêr op en laat geene vochtigheid na. Dus is het ook gelegen met de werkzaamheden der tijdge-loovigen; de verworven Geest van Christus raakt het hart noch de wortel der zonde, de natuurstaat niet, daar komt geen nieuw beginsel van binnen, en zoo wordt ook de fontein en de bron van het kwaad niet opgedroogd of geraakt.

4. Gelijk eene morgenwolk en een vroegkomende dauw niet bestaan kunnen, als de zon heerlijk opgaat, wanneer zij op en wegtrekt; dus is het ook gelegen met de optochten en voornemens, en met de gemeene bewerkingen des Geestes; zulkeen, die zeer hoog gemeen werk heeft, en meent, dat het de zaak is, wanneer die eens anderen hoort van het wezenlijk en heerlijk genadewerk spreken, kan op dien tijd wel eens zien, dat zijn weg en werk niet volkomen maar te licht zijn; dan verdwijnt dat voor dien tijd, voor dat andere heerlijker werk. Het is evenals iemand, dien nooit van goud heeft hooren Spreken, en die een stuk koper vindt of klatergoud, waarin hij eenige hoedanigheden van goud ziet; de man nooit geen goud gezien hebbende, grijpt het voor goud aan, en schat en bewaart het; doch zoodra hij

ooit **zaliglijk** het ware goud bekomt, zoo valt het gemeene werk uit zijne hand, of **bij** gelegenheid dat een ander hem goed goud toont, zoo laat hij **zijn** koper vallen; hoewel menig bedrieger van zichzelf, daarna zijn gevonden koper beziende, daar weêr zin in krijgt, en het niet wil laten vallen, of ook zoo kan geen gemeen werk hoe hoog het ga, bestaan tegen de zon der verdrugging of vervolging; dan, lezen wij Matth. 13: 21, worden zij terstond geërgerd.

5. **Eindelijk, gelijk** eene morgenwolk en een vroegkomende dauw, heengaan, en niet bestand zijn, zoo is het ook gelegen met al het gemeene en ongemeene werk. O! al gaat het zoo schielijk niet over, al houdt iemand jaren aan een bedrog vast, ja, al heeft hij nog zoo veel licht in sommige waarheden en gestalten van Gods volk, en nog zooveel beelden en namakingen van alle wezenlijke werkzaamheden van Gods volk, ja zelfs, al heeft hij nog zooveel gaven om met die dingen anderen nuttig te zijn, zoo rust echter het oordeel Gods op hem; krijgt hij geen waar werk, hij zal heengaan, het zal verdwijnen, de **heerlijkheid** Efraïms zal eens weggenomen worden, en het laatste van dien tnan zal erger worden dan zijn eerste; en **gelijk** hun werk was als eene morgenwolk en als een vroegkomende dauw, die heengaat, zoo bedreigt God over zulke personen, Hos. 13 : 2, 3, En nu zijn zij voortgevaren te zondigen, en hebben zich van hun zilver een gegoten beeld gemaakt, afgoden naar hun verstand, die altemaal **smedenwerk** zijn; waarvan zij [nochtans] zeggen: de menschen, die offeren, zullen de kalveren kussen. Daarom zullen zij zijn als eene **morgenwolk**, en als een vroegkomende dauw, die heengaat; als kaf van den dorschvloer, en als rook uit den schoorsteen worden weggestormd. O! vrienden wat is toch gemeen werk, ja, wat is waarachtig werk door Chris&' Geest verworven, hoe klein het zij, hoog te schatten. Och! dat elk toch naar gewichtiger werk mocht staan, dan waarvan wij hier gesproken hebben!

Slaan wij nu nog eens het oog op hetgeen onder deze spreekwijze, betrekkelijk den eeuwigen stand van ieder mensch, en zijn werk in zijn hart 'dien aangaande, al **opgesloten** ligt; namelijk, wat werk een mensch al hebben kan, dat **niet** anders is dan gemeen; en wat de reden is, waar het vandaan komt, dat al dit werk maar is als eene morgenwolk en als een vroegkomende dauw, die heengaat. Hierin beschouwen wij:

1. Wat werk een mensch al hebben kan, hetgeen niet anders is, dan eene morgenwolk en dan een vroegkomende dauw.

2. Wat redenen en oorzaken er **zijn**, waar het vandaan komt, dat dit werk niet bestaan kan, maar heengaat.

a. Een mensch kan eene schielijke ontwaking **krijgen** in zijn conscientie, die zeer klopt, en hem veel te doen kan maken, en dat niets nalaat; menigeen krijgt eene ontwaakte conscientie onder de genademiddelen of onder de samensprekingen van vromen; hij wordt **eenigermate** overreed, dat hij buiten Gods gemeenschap is; dat hij dit mist, wat Gods volk heeft; dat hij een **vijand** van Gods zaak is, en van

het ware volk, dat naar den hemel gaat; en gevolgelyk, dat zware onheilen boven zijn hoofd hangen. Dit kon hem zeer schielijk aan het werk zetten, zoodat hij, op zijne wijze al eenigen tijd zoekende heengaat, toegekeerd wordt tot de middelen en tot de vromen, die hij nu aanziet als Gods volk; ja, dat zijn lust tot de begeerlijkheden der wereld en der zonde, door dien prikkel van binnen al vergaet. O! Hij ontvlieft, volgens 2 Yetr. 2 : 20, de besmetting der wereld; gelijk veel gebeurt in eenen tijd als God zijn koninkrijk ergens blijkbaar opricht, wanneer de satan (gelijk Jezus zegt) Luk. 10 : 18, vergelijk Openb. 12 : 8, 9, als een bliksem uit den hemel valt; dan komt er wel eene onderworpenheid, burgerlijkheid, geschiktheid en lust tot het hooren van Gods Woord, onder de lieden dezer wereld, als Ezech. 33 : 30. Maar deze kan zeer schielijk wederom vallen in zijne oude strikken, verliezen wat hij heeft, en nog grooter vijand worden dan hij ooit te voren is geweest. Nadrukkelijk is hier de gelijkenis van Jezus, Matth. 12 : 44, 45, dat dezulken zijn als een huis met bezemen gekeerd, (van boven af zoo wat schoon gemaakt en opgesierd) waarna de booze geest met nog zeven boozere geesten, daar weder intrekt en het laatste van dien mensch wordt erger dan het eerste.

b. Menigeen krijgt eene ontwaakte conscientie door eene zware ziekte, als wanneer de doodsbenauwdheid voor eene ontzaglyk donkere eeuwigheid en voor eene wijdgapende hel, die hij voor zich open ziet, hem kan aangrijpen. O! dan een gesloten hemel te vinden, dat benauwt; of ook als de oordeelen Gods, die zeer benauwd zijn, neêrvallen; of ten tijde van een zwaar onweder, als wanneer de ziel bevindt, dat zij geene toevlucht heeft; of ook wel door het vallen in eene zware grove zonde, als wanneer zij eenen worm van binnen voelt; ja, ook wel op verbodsdagen, als Gods getrouwe knechten de oordeelen uit Gods naam aankondigen, en de zonden als de oorzaken in hare verzwarende omstandigheden onder het oog brengen. In al deze omstandigheden kan een mensch van binnen veel te doen krijgen en bezwaard van gemoed worden, zoodat hij schielijk aan het hervormen gaat; hij legt schielijk al zijne wereldsche afgoden af, hij verfoeit de zonde en den werelddienst, Zonder overrekening der kosten; hij neemt voor, die en die zonde, die en die gezelschappen te verlaten; en zulks duurt menigmaal niet langer dan de vrees en benauwdheid van binnen duren; dan vergeet men zijne angsten, men vermaakt zich, daar gaat al dat werk heen, en evenals de scheepslieden, visschen zij het uitgeworpene weer op, en zoo is dit recht als eene morgenwolk, en als een vroegkomende dauw, die heengaat.

c. Een mensch kan onder vele weldaden, die hij geniet, en onder blijkbare uitreddingen uit zware tijdelijke ongelegenheden, vele opzichten en voornemens krijgen. O! hij zal zijn geld en goed zoo niet meer besteden tot afgoderij, tot pracht en pronk, om God te tergen, zooals menigmaal in Israël bleek; en zoodra is de groote redding Gods niet vergeten, daar gaat hij weer zijn ouden gang, omdat het een voornemen was in eigen kracht.